Орган Руського Народного Союза в Америці

СВОБОДА

В лучности сила!

SWOBODA

Рік XVII. Ню Йорк, Четвер, 23-го Грудня 1909. Число 50 | Vol. XVII. New York, N. Y. Thursday, December 23, 1909. No. 50.

ПРАВДА ГОРОЮ!

Нашим читачам і приятелям певно звісно, що минувшого року, в місяци грудню протягом кількох тижнів тягнув ся в нюйорськім кримінальнім суді перед судіями присяжними процес проти членів редакції „Свободи,“ а іменно д. Конст. Кирчова і Ант. Цурковського, як менаджера і редактора, в наслідок скарги ігумена православного монастиря, о. Арсенія.

Процес сей спричинила стаття під заголовком „Благочинний,“ поміщена в 26-м числї „Свободи“ з 25-го червня 1908 р. Кажемо: нашим читачам певно звісно, бо хотяй ми про сей процес дуже мало писали, то за се про нього тим більше розписували ся наші тутешні часописи; самі не маючи про перебіг процесу найменчого понятя, не завдавши собі навіть стільки труду, аби явити ся хоть один раз на розправу, редактори наших „народолюбних“ ґазет за те висисали з пальця байки з „тисяч і одної ночи,“ приперчували їх своїми босяцкими доґепами і лайками та так пускали між своїх читачів сензаційні сплетні та байки — на більшу хвалу тої ідеї, якій вони служать.

На всї повисші напасти „приятелів“ народа „Свобода“ не реаґувала, а то з всїляких причин: по перше з тактичних взглядів вважало ся річию не політичною писати про сю справу, яка точить ся в суді; по друге, що-б панам редакторам наших „народних“ часописий з етикою перекупки „з Krakowskiego“ відповісти так, аби вони хоть дрібку порозуміли о що річ ходить, треба-б було хиба відповідати їм їхньою питомою мовою, а тоді „Свобода“ мусїла-б конечно була зійти до їхнього морального уровеня, чого зі взгляду на пошановане наших читачів та становище часописи ніяк не годило ся робити; по трете, ми сьвято в се вірили, що справа слушна мусить завсїгди вийти як олива на верх, ми вірили в справедливість Божу і народню і тому ждали спокійно кінця.

Процес, як сказано висше, точив ся в грудни минувшого року протягом кількох тижнів. Переслухано десятки сьвідків, так зі сторони обжаловуючого як і оборони, списано грубий том протоколів і справа вже мала бути слїдуючого дня віддана до рішеня судіям присяжним. І як раз нещастє хоче, що один присяжний судія тяжко захорів. Суд ждав один тиждень, опісля другий тиждень, а коли присяжний судія не являв ся, вислано судово-лїкарську комісію, яка вернувши, здала справоздане в суді, що згаданий присяжний судія власне перебув важку операцію і нема надії, аби він так скоро міг явити ся.

Тоді судія, що вів цілу справу, розвязав позісталий суд присяжних а справа лишила ся неполагоджена.

Тепер після тутешної процедури були дві дорозі: єсли зібраний стороною обжаловуючою матерял був того рода, що засуджене обжалованих являло ся хотяйби не цілком певне, але лишень тільки в приближеню можливе, тоді суд розписує поновну розправу, переслухує на ново всїх сьвідків і т. д. Колиж знова докази оборони суть того рода, що засуджене являє ся впрост неможливим, тоді публичний обжалователь (district attorney) — се однак случає ся вельми рідко — відступає зовсїм від скарги.

Се послїдне стало ся і в процесї редакції „Свободи“ з ігуменом Арсенїєм, як се посьвідчає поміщена понисше копія судового рішеня.

Про перебіг самого процесу тут не будемо говорити. Про се нехай говорить судовий протокол, який почнемо друкувати дослівно сейчас в слїдуючім числї. З нього довідають ся читачі про цілу справу найточнійше. Нехай слова говорені в суді під присягою, слова так обжалованих як і оборони та сьвідків з обох сторін говорять самі за себе. Ми не будемо від себе додавати ні одного слова коментаря. Осуд на підставі голих фактів лишаємо виключно читачам.

На сїм місци тільки зазначуємо, що почуваємо ся до сьвятого обовязку зложити прилюдну подяку добр. Леонардови Снїткінови, теперішному судії в Municipal Court-ї, за енерґічне, сказати-б повне самовідреченя ся ведене і кермоване оборони. Коли справа скінчила ся повною побідою „Свободи“ то се в великій мірі треба завдячувати його вірі в слушність заступованої ним справи, яка давала йому і силу вложити цілу свою душу в ведене оборони.

Як сказано, з слїдуючим числом починаємо печатати судові протоколи з цілої справи.

Нововибраний судія Леонард Снїткін, бувший оборонець в процесі „Свободи“.

At a Court of General Sessions of the Peace

of the City and County of New York, holden in and for the County of New York, at the Building for Criminal Courts in the Borough of Manhattan of the said City, on Tues *the* 14th *day of* December*, in the year of our Lord one thousand nine hundred and* Nine

PRESENT,

The Honorable Warren W. Foster

Judge of the court of General Sessions *of the County of New York,*

Justice.

THE PEOPLE OF THE STATE OF NEW YORK *against* Konstantin Kirczow and Anthi Curkowsky

On Indictment for Publishing A Libel

filed October 8th 1908

On motion of the District Attorney, it is Ordered by the Court that this indictment against Konstantine Kirczow Anthi Curkowsky *the defendant, be and the same is hereby dismissed.*

It is further Ordered that the said defendant, and H Finkelstein *his surety, be severally discharged from their Undertaking to Answer.*

A true extract from the Minutes.

Edward R Carroll

Clerk of Court.

G183

Руський перевід повисшого звучить:

На засїданю кримінального Суду

міста і повіту Ню Йорк, для справ нюйорського повіту, містячого ся в будинку кримінального суду дїльниції Мангатан того самого міста, відбувшім ся ві второк дня 14-го грудня, року Божого тисяч девятьсот девятого, в присутности Його Достойности Warren W. Foster-а, судії кримінального суду повіту Ню Йорк, як судії, Народу Стейту Ню Йорк проти Константина Кирчова і Ант. Цурковського, в справі обжалованя, внесеного 8-го жовтня 1908 р., по причині прасового очерненя, розказує ся згідно з внесенєм головного Прокуратора, аби повисше обжалованє проти Конст. Кирчова і Ант. Цурковського, обжалованих, отсим і силою того відкинути.

Дальше розказує ся, аби висше наведених обжалованих і H. Finkelstein-а, їх ручителя, звільнити від всякої відвічальности.

За правдивість витягу з протоколу

Edward R. Corrol, урядник Суду.

(Печать судова)

Богдан Хмельницький

український Гетьман.

Битва під Берестечком.

(Дальше.)

Селяни сіли їсти як нараз хтось крикнув, що вся старшина втікла з обозу.

„Пропали ми всі“, крикнули селяни, і покидавши страву в мисках, кинулись слідком за козаками на греблї. Від великого натовпу греблї порозлазились в багні, нарід валом повалив ся в болото і почав топитись. Богун стояв по другий бік гребель, кричав щоб вони не топили ся бо їх нїхто і не думав кидати. Перелякані селяни топились один на другого, стикали ся лобами і валками летіли в воду.

Поляки не могли розібрати, що то за диво і не швидко довідали ся, що козаки й селяни втікли з обозу. Тоді вони кинули ся на покинений обоз і захопили навіть горшки з борщем та саламахою. На жару пекли ся цілі барани; Поляки були голодні й кинули ся на страву. В той час згинув і митрополит Йосиф, відбиваючи ся рядом з селянами від Поляків. Люті Поляки напали на тих селян, що зістали ся в обозї, витягли їх з під возів і повбивали усіх. Багато народа кидало ся в воду, щоб легче було вмирати в воді, ніж терпіти муки від Ляхів.

Три тисичі козаків і селян втікло на пригорок і дорого продали свою жизнь Ляхам. Богато Ляхів побили вони обороняючись, а як побачили, що на них наступає кругом велике військо, вони вскочили в річку і потопились. Триста чоловіків переплили на невеличкий островець на Стирі і обороняли ся цілий день; звідки лише приступили до него Поляки, вони відбивались косами. Вже нїхто не хотів іти на них. Потоцький післав післанця і обіцяв дарувати їм житє, як тільки вони піддадуть ся. „Нї Ляхи! не піддурите ви нас обіцянкою, ми ставимо нїзащо вашу ласку, а наша жизнь нам не дорога!“ відказали вони з острова. Потім показали Полякам богато срібла і золота, що забрали втікаючи з табору. „Дивіть ся як ми цїнимо отсе добро! воля козакови дорожча від усего!“ крикнули вони і кинули срібло і золото у воду.

Потоцький післав на них військо. Сам король приїхав подивитись на таке диво. Козаки прочитали молитву, розпрощались і кинулись на Ляхів. Кождий з них загинув вбивши поперед одного Ляха. Ціла сотня Поляків полягла поки їх повбивали. Зістав ся один; він вскочив в човен і відмахував ся косою. Чотирнайцять куль всадили в нього Ляхи, а він ще стояв на ногах та відбивав ся. Один Лях кинув ся на него з косою і мусів відскочити назад; король крикнув, що він дарує йому житє за сьміливість.

„Я нехтую житєм і хочу вмерти по козацьки!“ крикнув він до Поляків. Кількох Німців влїзло в воду по шию і закололо його списами.

Так скінчила ся берестецька битва. Самі Поляки дивувались, що так легко побідили козаків. „Хто може сказати, що ми побідили козаків! Сам Бог побідив їх!“ говорили тоді Поляки. Побідила козаків зрада козацьких старшин, та Татар. Кримський Хан усе держав при собі Хмельницького під сторожею. Як би був Хмельницький коло війська, може-б битва скінчила ся трохи инакше. В Берестечко дійшла чутка до польського короля дуже радісна для Поляків: в Галичині підняв ся бунт селян, і той бунт Поляки загасили. Хмельницький розсилаючи листи по Україні до народа, післав і в Галичину такий лист. На карпатських горах, званих Бескидами, підняли ся Гуцули. Один шляхтич Напірський задумав забрати польські твердині в Галичині, завоювати Краків віддати Хмельницькому. В Галичину ще не прийшла чутка про берестецьку битву. Напірський не знав, що Поляки побили козаків під Берестечком, і став старшиною гуцульського загона. До нього пристав якийсь чернець, зійшовши з гір на долину з гуцулами. Чернець і Напірський говорили селянам, що вони прийшли визволити їх з ляцької та жидівської неволї, та почали бунтувати села. Щоб скорійше забрати замки, Напірський назвав себе польським шляхтичем Косткою, і скрізь говорив, що його прислав король зайняти усі замки і показував лист від короля. Замок Чорштин стояв на високій горі над річкою Дунайцем. Староста був у війську, а в Чорштинї сидів підстароста жид. Жид впустив Напірського і Гуцули ввійшли в замок.

Тодї краківський архієрей післав спитати Напірського, хто йому дав право сидіти в Чорштинї. Напірський відписав архієреєви, що йому дав сам король, а він зветь ся Костка.

„Я знаю всїх Косток у Польщі“, сказав архієрей: „се не Костка“. Тоді він назбирав тисячу шляхтичів і післав їх під Чорштин. Поляки стали кругом замку і почали стріляти з гармат, але вбили тільки одного кухаря.

Вже на поміч Напірському йшли нові гуцульські загони, як Поляки піймали тихенько Напірського і черця, відвезли їх до Кракова і там вбили Напірського на зелїзний паль, а черця розрубали на четверо. Всїх гуцулів випустили з замку до дому. Після того прийшла в Галичину звістка, що Поляки побили козаків і селяни перестали бунтуватись.

Після берестецької битви король сам хотів іти на Україну і не кидати польського війська, поки не візьме столиці України-Київа. Вперед себе він післав Вишневецького та Калиновського навздогінці за козаками. Вишневецький виступив на Дубно, а Калиновський на Кремянець. Король повів військо слідком за Калиновським.

Польське військо знайшло одну пустиню на Волинї. Нарід попереходив в московське царство, в курську та воронїжську ґубернію. Ніде не видно було нї городів нї сіл. Не видно було нї людий, нї звірів, тільки птиці крутили ся в повітрі над трупами. Скрізь було видно попіл, скрізь валялись трупи. Нїхто не орав і не сіяв; поля заросли таким високим буряном, що конї пірнули в ньому з головою і з людьми, що сиділи на конях.

Поляки зруйнували Волинь гірш від татарської Батієвої орди. Поляки бачили скрізь по полі розкидані українські трупи. Двайцять дві тисячі козаків і селян пропало тоді, як вони втїкали з під Берестечка. Не було де знайти шматка хлїба, не було навіть звіра в лїсї, щоб застрілити і спастись від голодової смерти.

Поляки чули, ідучи лїсами, як в кущах стогнали нещасні козаки й селяни. Вони їли корінє і всякі лопухи, та й того трудно було дістати. Зачувши польську розмову, козаки залазили в кущі рачки, бо не було сили встати на ноги. Король звелів піднимати їх з землї, давати їм хлїба, а вони відвертались від того хлїба, і розбивали собі голови до пнїв та каміня. Немилосерний Калиновський брав по дорозї козаків в полон і привязував до сїдла за шиї: вони мусїли бігти за конем як собаки з ловцем. Вишневецький застав під Дубном три тисячі стомлених і слабих від голоду Українців і звелів всїх повбивати до останнього чоловіка.

Не лучше було й Полякам в волинській пустинї. В них нестало хлїба, а дістати не було де. Піші жовніри пухли від голоду: між ними почались хороби. Пани почали нарікати на короля за те, що він саме в горячий час викликав їх з домів і завів в голодний край. Король мусів пустити військо до дому, і сам вернув ся до Варшави. Тільки трийцять тисяч війська рушило далі на Україну. Голод був такий, що військо мусїло їсти конину, що три днї гнила в болотї. Півтора тисячі панів полягло від голоду і холери, поки вони прийшли в Київщину. Поле було вкрите спілим хлїбом. Поляки кинулись на хлїб, але нїгде не найшли нї одного млина. Українцї спалили всї млини. Поляки мусїли їсти зерно пражене на огнї.

В той час, як Калиновський і Потоцький вели військо на Україну, друге польське військо завоювало вже Київ. В той час, як ішла битва під Берестечком, Радзївіл стояв з литовським військом над Припетю. Почувши, що король поконав козаків під Берестечком, Радзївіл рушив і собі на Україну; розбив козацького полковника Небабу, зруйнував Чернигівщину і підступив під Київ. Часть Київлян сїла на байдаки і утїкла в Черкаси, і Радзївіл став обозом коло Поділя. Сам Радзївіл зайняв покої митрополита коло сьв. Софії. З двох сторін наступали на Україну Поляки.

Де-ж тоді був Хмельницький? Що він думав, що гадав, щоб визволити Україну від Поляків.

Між народом ходила чутка, нїби Хмельницький втік з під Берестечка і збирав на Україні нове військо; другі говорили, що його держить кримський хан на ланцюху і бє нагайками. А справді діло діялось так:

Після того, як Поляки розбили козаків під Берестечком, а Татари кинулись на втікача, Хмельницький поїхав слідком за ними доганяти хана і просив його, вернути Татар на Поляків. За Хмельницьким зараз поїхав і його писар Виговський. Хан не пустив їх обох і повіз їх в ночи ще далі від Берестечка. Хан сердив ся на Хмельницького, допікав йому, що він його піддурив, казав, що польського війська буде мало, а його виступило дуже богато; нарікав, що Поляки забрали в полон татарську старшину, і навіть грозив віддати Хмельницького і Виговського Полякам. Хмельницький просив, благав хана не покидати його і дати йому татарське військо, але нічого не помогло. Хан задержав Хмельницького як в полону, пустив тільки Виговського, давши йому двайцять тисяч Татар. Татари перейшли з ним назад 20 верстов, покинули його і вернулись знов до хана. Виговський не вернув ся вже в козацький обоз під Берестечко: мабуть бояв ся, щоб козаки не віддали його Полякам, і поїхав на Україну за грішми для Хмельницького. Хан держав Хмельницького доки не вернув ся Виговський з Чигирина і привіз викуп за гетьмана. Кажуть, нїби Хмельницький заплатив за себе вісїмсот тисяч талярів. Хан тоді випустив його з честю, обіцяв зістатись його щирим приятелем і сказав, що він не пускав Хмельницького в козацький обоз, щоб козаки не віддали його Полякам.

(Дальше буде).

З цїлого сьвіта.

Велике князївство Фінляндське, злучене з Росією тільки персональною унією, переповнене російським військом, бо „самодержець всеї Руси“ має знищити останні слїди народної самостійности Фінляндії. Російські члени російсько-фінляндської комісії випрацювали дотично будучого державно-правного становища Фінляндії начерк, яким відбирає ся Фінляндському соймови отсї точки: Участь Фінляндії в державних видатках і податках, обовязок військової служби і воєнні видатки, права російських пiдданих в Фінляндії, постанова що до державної мови, виконуваня російських судових вироків, головні основи адмінїстрації, карне уставодавство, головні основи судового і прецесового поступованя та шкільництва, дальше право о стоваришенях, печатний закон, цловий закон, охорона патенту і духовного майна, грошевий оборот, почтовий, телеґрафічний, воздушний і зелїзничий рух, корабельний рух і право чужинців в Фінляндії.

Сю брутальну русифікацію розширено також в понижаючий спосіб на вні. Цар згодив ся на постанову ради міністрів, після котрої в будучности представники фінляндської правительственної власти не можуть виступати самостійно на заграничних конґресах, конференціях і міжнародних торжествах, о скілько они мають політичний характер. Коли ті конґреси і т. п. не є політичні, можуть Фінляндцї виступати на них як приватні особи або представники приватних товариств. Коли-б оказало ся конечним, щоби на яких міжнародних зборах явили ся офіціяльні представники Фінляндії, можуть ті представники виступати лише як члени російських делеґацій і коли-б їх не було, тодї фінляндські представники не можуть брати участи в нарадах.

Так отже цар нищить зовсїм самостійність Фінляндії поступаючи з ньою зовсїм подібно, як і свого часу з Україною.

Непевні поголоски про воєнні приготованя Японії суть нині урядово ствердженими фактами. Япан дійсно перевозить свою армію на азійську сушу, висаджує військо на побережу Камчатки і студіює фортифікації Владивостока. Сим разом петербурське правительство вже не легковажить собі японських приготовань. В Петербурзї панує велике занепокоєнє, особливо від часу, як мінїстер війни Сухомлінов ствердив урядово, що Япан поспішно зброїть ся. Рівночасно доносять з Харбіну, що Япан зарядив частинну мобілїзацію. Провід над змобілїзованими силами обняв ґенерал Курокі. Говорять навіть, що вибух війни між Росією й Японом мусить невдовзї наступити.

Чому Японія хоче війни з Росією? На се питанє мусить бути відповідь инакша ніж перед останною війною. Тодї цїлию Япану було здобути звернений уже раз Порт Артур, як точку опору для операцій на азійськім континенті. Тепер по величезнім поводженю ціль Япану далеко більша: він хоче цілковито відтяти Росію від Тихого Океана, щоби на випадок війни з Злученими Державами о перевагу на тім океанї бути безпечним перед нападом російської фльоти від заходу. Такої фльоти Росія не мати-ме, коли Япан знов виграє плянovану тепер війну і забере Владивосток, решту Сахаліну і Камчатку: тодї Росія була би цїлком відперта від Великого Океана.

Характеристична річ, що Япан розпочинає приготованя в тій самій порі, що тому 6 літ, то є в осени. Тодї Японцї покінчили свої приготованя в половинї зими і 7 лютого 1904 р. напали несподївано на російські кораблї, числячи на те, що борбу на суші розпічнуть з весною. Так і стало ся: з початком цьвітня відбували ся перші битви над рікою Ялю. Тут повтаряєть ся та сама історія. Під конець осени Япан розпочав свої приготованя, в половинї зими 1910 року може бути готовий.

Останні телєґрами з Петербурга доносять, що Япан не має неприязних замірів супроти Росії, а мобілїзація має на меті утриманє здобутих країв; тепер між Росією й Японом відбувають ся важні переговори, котрі скінчать ся підписанєм дуже важного міждержавного трактату. Можливо, що Япан мобілїзує армію в тій цїли, щоби російське правительство було в переговорах більше уступчиве.

Льондонські дневники доносять, що з хвилею, як тридержавний союз (то є союз, в якого склад входить Австрія, Німеччина і Італія) добіжить до кінця (то є 1912 р.), має повстати чотиродержавний союз між Анґлією, Росією, Францією і Італією. Услівя сего союза предложено вже правительствам згаданих держав. Сїй вісти ледво чи можна вірити. Сеж відома річ, що анґлійська печать радо полює на сензацію, а не иншу цїль має очевидно й згадана вість.

Між Грецією а Туреччиною наступило знов напруженє відносин. Турецький посол в Атенах Уабі-бей і військовий командант в Прівіда доносять що Греція робить великі приготованя в Тесалії і на турецькій границі. Причиною нового погіршеня відносин є очевидно знов давний предмет спору поміж обома сусїдними дер-

жавам: остров Крета. З Канеї, столиці Крети доносять що Кретийці постановили рішити судьбу острова в сей спосіб, що хотять вибрати своїх послів до нового грецького парляменту. Очевидно здають собі они справу з небезпеки, яку потягнув би за собою подібний поступок, а навіть числять на можливість війни між Грецією а Туреччиною. Є виключеним, щоби Греція не приняла послів, а кретийські дипльоматичні круги є того переконаня, що опікунчі держави не позволять Туреччині доходити своїх суверенних прав з оружієм в руках. В кождім разі задумують виставити 40.000 людий.

Дня 17-го с. м. помер бельґійський король Леопольд. Зі смертию сего короля зійшла до гробу людина, про яку від ряду літ раз враз писали дневники. Він вступив на бельґійський престол в 1865-ім роцї і сейчас зазначив ся своєю незвичайною захланностю на гроші, яка не цофнула ся перед ніяким средством. Зглядом своєї родини відзначав ся він незвичайною брутальностю, але за те там, де ходило о заспокоєнє його похотий, кидав золото повними жменями. Хоть сивий вже, безвпинно удержував зносини з усякими ,,дамами", а позаяк шкандальне його житє в його краю викликувало загальне згіршенє і негодованє, тому він сцену своїх любовних афер переніс у Францію. Тут він по черзї жив з проститутькою, опісля знова донькою нортієра яку ,,підніс до гідности ,,баронової" Vaughan". Для ньої побудовав коло своєї лїтньої резиденції віллю, яку тайний хідник лучив з королївським замком. Коли про се дізнав ся народ, полюбовниця мусїла втїкати з краю. Тепер вона живе з двома дітьми, яких батьком є померший король в віллї недалеко Парижа. І коли він міліони видавав полюбовницям, то о тільки знов був скупий для своїх дітий і жінки. Шкандальне його житє дійшло до того степеня, що навіть всї його ,,товариші" на престолах прилюдно уникали усяких з ним зносин.

Чорною плямою тяжить на ньому бестіяльство, якого він допускав ся над нещасними муринами в Конґо. Протягом дванайцять літ він нелюдськими знущанями витиснув з муринів 100 міліонів. Ніодна тортура не була залишена, аби лиш муринів наганяти до праці в визискуваню природних богацтв краю, а особливо збираня ґуми.

Його наслїдником став його свояк князь Альберт, маючий тепер 34 літ.

Чим скорше до діла!

В 45 числї „Свободи" підніс д. П. Кирилюк, учитель з Скрентон, Па., гадку про кольонізованє Мексиканської країни нашими руськими еміґрантами, а в недовзї потім, бо в 48 числї тої самої часописи, забрав слово в тій самій справі Всеч. о. І. Велигорський, признаючи порушеній справі далекосягле значінє для нашої заморської еміґрації; подавши свої цїнні гадки, заохотив русько-американських провідників-патріотів працюючого люду до живого заінтересованя ся кольонізацією Мексика руським народом. Я, не криючи ся мушу сказати, що заінтересованє ся сею справою росло у мене з кождим днем що раз більше; кожду руську і русску газету хапав я лакомо до рук, перебігав стрічку за стрічкою, шукаючи здорового голосу котрого зі щирих а при тім правдивих провідників робучого нашого люду. Маючи можність читати всї в Америцї видавані руські часописи, всїх можливих і дійсних партій, напрямків і відтїнків був я певний, що прецінь найде ся хтось, що забере голос і промовить слово, та приспішить тим способом нинї ще в ембріонї находячу ся справу кольонізації, її зреалїзованє. До такої сьмілої гадки я мав свою причину — а то переконанє, що в Америцї провідників-патріотів Русь має не аби яку силу як се видно по числї виходячих тут ґазет ну і по немалім крику в русько-американській пресї на тему любови до працюючого народа! Попадає ся менї в руки „Р. А. Вістник" Ну! гадаю, тут певно найду щось доброго, бо знаю, що сам цьвіт і слава угро-руського народа заклялa ся на всїх сьвятих, що лише они, себто vodcovia, як себе бундучно називають, боюють і працюють для добра народа. Розвертаю газету і зараз впадає менї в око напись товстими буквами надрукувана: „Имієме-ли потребу на „Угрорусску Лигу"? Може бути що під тим наголовком буде бесїда за кольонізацію, думаю собі і читаю ось що: (наводжу дословно): „Америка єст краєм крику. Лиш того збачать и милують, кто крик дїлаєть, ибо з тим доказуєть, что єст житя способний!!" а дальше єсть надруковано: „Угрорусска Лига марчовалаби (здає ся машеровала би) містом і кричала!!" Прочитавши таку пропозицію угрорусского vodca підписавшого ся М. Ганчин, пригадала ся менї наша народна помівка: „дурному вічная память!!" Беру за „Правду" і читаю. В Правдї єсть всего потроха, але найголовнїйша річ, то питанє: „Чи намъ бити Украінцами чи русскими" — за кольонізацію анї словечка. Такою квестією не буде ситий навіть найтвердійший русский! Того суть певні наші робітники і руські чи українські і русскіи, чи то тверді. Беру ся читати найпоступовійший орґан робучого люду „Союз" в тім сильнім переконаню, що „орґан робучого люду" заінтересує ся певно найенерґічнїйше так важною справою і подасть в тій справі свої звязлі, основно обдумані реальні вказівки, та і справу, єсли не поведе о який крок вепред, то певно улекшить другим посунути її, аби на місци не заснїтила ся.

На першій сторонї ч. 46 „Союза" під наголовком „Увага" єсть згадка за кольонізацію, але так штучно приперчена і припаприкована, що на сам вид тої поступової мікстури в очах чорніє! Передовсїм лає ся д. Кирилюка за те, чому він осьмілив ся перший понюхати дещо про Мексико і неначе киває пальцем, чому він не сидить як гриб у борщи; дальше пише ся за епископа, попів, рижанци, шкаплєржи, василіян і кілька слів на кінци за кольонізацію. Все се накопичено в тій малій увазї!! Яку звяз має гриб у борщи, рожаньци, шкплєржи, епископ, попи василіяне з кольонізацією. Того не второпає відай сам автор.

Від правдивих провідників робучого люду, той люд вимагає чогось путнїйшого-реальнїйшого — а не тере-фере! — Зле роблять біскупи, попи, лямполизи, паламарі — консеквенто отже слїдувалоб Вам, панови від „Союза" робити лїпше. Є квестія кольонізації на порядку дня, квестія преважна для того люду, котрий берете ся заступати, возьміть ся отже до неї Ви щиро енерґічно, але і серіозно; не робіть собі з таких питань забави-глузованя, бо ваші партнери готові плюнути своїм провідникам в очи та я дивую ся взагалї, що до днесь того не зробили ще! Брехати, не ціпом махати — се потрафить перша лїпша перекупка з першого лїпшого ро-skiego miasta в Галичинї! Кромі ласкавого признаня важности кольонізації не подалисьте у своїх увагах анї одної реальної гадки, анї одної стрічки що до якогось пляну. — Возьме ся до тої справи хто инший, сейчас будете гнївати ся, чому то не Ви зачали як примірoм, вже Ви загнївали ся на д. Кирилюка. Не шафуйте „ордерами з цибулї" та фразами але приступіть до реальної роботи над піднесенєм просьвітним моральним і матеріяльним свого народа але без жовчи у серцю і скаженої піни на устах — а тогди всї скажемо: честь Вам!

Мавбим сказати ще дещо о „Хлопськім Параґрафі", яке становиско в тій квестії заняла сеся „поважна заступниця робучого люду", але, що „Х. Параґраф" благорозумно промовчав, уст не отворив, що впрочім і мудро зробив, так я на його адресу можу хиба поставити питанє: а co pan na to?! nic? — to dobrze!! Люди будуть думати, що мудрий!...

Чому я приступив до річи не від разу, а затримав ся на орґан. русько-американських партій мушу ся оправдати, а потім вже зачну саму річ.

Я не хотяги укривати ся під псевдонїм, бо справа вимагає прилюдної диспути і явної акції, в котрій інтересуючі ся особи мусять явно виступати зі своїми поглядами та плянами, єсьм приготований на безцеремонні дикі лайки і варварські напади зі сторони тих, котрі окрпчали себе „правдивими провідниками робучого люду" а за те попів, учителів і всїх не з їх кошарц дерунами гасителями просьвіти народної, лямполизамп і проч і проч; — отже тих панів хочу упевнити, (що і роблю прилюдно) що я не хочу відбирати їм анї хлїба, анї гонору та називати ся „правдивим провідником робучого люду" анї притемнювати авреолї їх патріотизму, але робю се лише з обовязку свого походженя і покликаня. — Тому прошу їх всїх, щоби менї дали спокій, а за те всю свою енерґію обернули в тім напрямі, щоб з початого вийшов для нашого народу як найкрасший хосен.

В 45 числї „Свободи" змалював д. Кирилюк як вірний син руського працюючого народа, дуже вірно душу нашого чоловіка, та її горячі бажаня кажучи що наш чоловік тільки і мріє про се: „щоби мати під ногами клаптик власної своєї землї". Що оно так єсть а не інакше, видимо се в житю нашого народа. Бо хотяй наш чоловік буде добрим майнером чи лєбром, хотяй не повстидає ся стати до роботи в фабрицї, хотяй устрій і цїлу машинерію перший розбачить і своєю пильностію, роботячостію, здібностями інтелєктуальними і фізичними потрафить закасувати не одного робітника культурнійш. націй то все таки „вовка тягне до ліса" — дитину природи тягне на лоно своєї матери, — Русина тягне до землї до господарки. До того житя він звертає ся, зітхає і чує ся допервa тогди щасливий, коли вирве ся з гармідеру фабричного міста, а опинить ся у своїй хатї бідній але над все найдорожшій хатинї. А се єсть важний мотив до орґанізації руських кольоній, бо як знаємо, много єсть таких наших еміґрантів, котрі не мають чого вертати до краю, бо нема до чого. Правду кажучи о много лїпшим булоби, настроїти наших людий до повороту на вітчину і до купна маєтків польської шляхтп, котра, як би на команду позбуває ся своїх ланів, продаючи або цїлі комплєкси, або парцелюючи поміж мазурів.

Але тут мусимо ся спотикнути о одну дуже важну заваду, а то: Гроша мають наші люди мало а і з того треба видати споро на далеку дорогу з поворотом на вітчину; у вітчинї цїна землї в послїдних лїтах дуже підскочила, бо морґ платить ся почавши від 600 до 2000 корон; а найважнїйший хлопський арґумент промавляючий проти аґітації за еміґрацією на вітчину, се старокраєві неможливі відносини полїтичної натури і натягненє до неможливости податкової шруби.

Я — каже наш чоловік — „буду в краю робити на податки"?! Другим і третим мотивом, промавляючим за орґанізацію руських кольоній в Америцї є взгляд національний і економічний о чім о. І. Велигорський шілком обширно і переконуючо писав в 48 числї „Свободи" у своїй статї „Наша кольонізація" і тому я додам від себе ще лиш один важний мотив, а се моральність. Ми, сьвященики працюючи між руським народом в старім краю, а тепер опинивши ся між тим самим народом в Америцї не можемо свого народа пізнати!! Що так єсть, признасть менї кождий, котрий мав з народом до дїла в Галичинї і тут в Америцї. Много премного чинників зложило ся на такий раптовий зворот успособленя нашого народа, а між ними таки самі наші провідники так в рясах, як і сьвіцкі. Та я єсьм вся таки тої гадки, що головно бравурне житя, лоскіт, свист, шум і тріскот машин, фабричних моторів і ризиковне лаженє по підземних норах, розтрілюванє скал, житє у гробі живих істот — майнерів, як не менше модерне житє у многоязичних фабричних чи майнерських американських містах, відограли в тій змінї, з природи лагідної сентиментальної мелянхолічної душі нашого чоловіка не послїдну ролю. Той сам наш фабричний робітник з природи мелянхолійний-вражливий, котрий хвилево обставинами житя, відмінним способом працї і не відповідним його вдачі окруженєм своїх по доли товаришів зарібників підходить під натуру бравурних фабричних машин і акомодує ся житєвим обставинам великомійского фабричного населеня, той самий робітник, коли зближить ся назад до природи, овіяний материньской лагідности щиростю та протою, змінить ся на лїпше протягом кількох місяців. Додавши до сказаного Вп. авторами в тій квестії ще і ті кольосаньні нещастя і випадки наглих поражень родинного щастя через калїцтво або і смерть наших руських робітників, в найбільшій части кормителів родини татів дїтям і мужів женам, ті сотки бідних вдовиць і тисячок дїтей-сиріт, котрі не зазналиби сумної долї сиріцтва, єслиби тяжкі обставини житєві не прогнали їх і їх кормителів з рідної землї — де житє люцьке пливе спокійно і не нараженe на так великі майже необхідні небезпеченьства житя, мусимо сказати аподиктично: як найскорше треба нам орґанїзувати руські кольонії в Америцї!! Руські кольонії в Америцї вже суть в Бразилії і Канадї, та як там жиє ся тим нашим кольонїстам, об тім знаємо з ґазет а ще більше з приватних листів. Кольонії руські і ту і там храмають дуже — о тім двох гадок нема; — ходить тепер о те, чи Мексико представляє ся лїпшим тереном під кольонізацію від двох попередних територій. О тім мусїлоби ся дуже соріозно надумати перед розпочатем акції — бо наші перші дотеперішні кольонії росли припадково, люди ішли до Бразилії і Канади на осліп, ведені платними аґентами лакомими на зиски від компаній, товариств і еміґрантів. Ми-би мусїли заняти ся по вітцівскі долею наших руських робітників і єсли маємо дати їм щось, то, мусимо шукати лїпшого, щось такого щоби нужду нашого брата не проміняти за другу нужду, як не ту саму, то мало що меншу, але щоби дати йому те, щоби його вдоволило і ущасливило.

Возьмім під розвагу край Мексико, розгляньмо перше положенє ґеоґрафічне, топоґрафічне а в кінци услівя, які дає кольонїстам правительство мексиканьске.

G184 О. Пристай.

Торговля дївчатами.

В остатних часах доносять часописи щораз то нові вістки про арештованя аґентів торговлею дївчатами, яких они забирають до публичних домів розпусти. Погана ся торговля найбільше розширена в Америцї, де протягом одного року звербовано більше чим 15 тисяч дївчат з цїлого сьвіта, а межи ними опинилось там чимало і наших дївчат. Перед сею страшною торговлею звертаємо увагу тих родичів, що лишають без опіки свої дївчата. Як така невинна, несьвідома дївчина попаде ся такому поганцеви-аґентови в руки, так пропала на віки. Треба знати, що торговля дївчатами з'орґанїзована незвичайно спритно, а аґенти домів розпусти знаходять ся в кождім місті, а особливо в портах. Там часто удають они свояків або мужів, щоби тільки самітним дївчатам улекшити вступ на американську землю. Родичів дївчат обманюють звичайно аґентки, котрі відповідним виступом і поведенєм старають ся викликати переконанє, що з добродійности заопікують ся їх будучностию. Звичайно не забирають они дївчат сейчас тільки прирікають написати, коли мати муть для них ,,гарні вигляди". Відтак приходять листи і гроші на дорогу, а в листї представлені дївчатам ріжні корисні посади.

Доля, яка стрічає їх дітей, загально відома. Дївчата забирають до домів розпусти, відбирають їм все, що мають і роблять їх невільницями так, що вже ніяк з такого дому не годні видістатись. Много дївчат зі страху і сорому тратить усяку надію, щоб коли небудь знов побачити ся зі своїми. Они не мають також одежі до виходу і з тої простої причини звичайно не можуть утечи. Здавити торговлю дївчатами можна би тільки в той спосіб, колиб з дому не пускали родичі дївчат без певної опіки. Власти повинні знова з найбільшою увагою недопускати до еміґрації молодих женщин, коли не мають цїлком певних запевнень, що до їх будучности.

SWOBODA
(LIBERTY)
The Ruthenian Weekly
Published every Thursday at
184 Hudson St., New York, N. Y.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

REV. P. PONIATYSHYN,
Superintendent
411 Washington Ave.,
ELIZABETH, N. J.

ANTH. CURKOWSKYJ,
editor
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.

K. KIRCZOW,
manager,
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

Advertising rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906, at the Post Office at New York, N. Y. under the Act of Congress of March 3, 1879.

„Свобода"

часопись для руского народа в Америці і орган „Р. Н. Союза", виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців $2.00
до стар. краю на 12 місяців $2.00
в Америці на 6 місяців $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий, або почтовий money order (мені ордер). Money order то є карточку, котру дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть нам бо без того ми не годні гроший дістати.

Адрес:
„SVOBODA"
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Від Тов. „Просьвіта".

Щоби ,,Просьвіта'' могла розпочати з новим роком визначену собі діяльність, потрібно конче бодай основні деякі справи формально перед-тим полагодити.

Тому запрошує ся отсим всіх членів ,,Виділу Просьвіти'' на засіданє, яке відбуде ся **дня 29-го грудня с. р.** в катедральній гали 816 N. Franklin St., Philadelphia, Pa. точно о годині 10 рано.

Повідомляє ся також всіх інтересованих, що близші інформації, потрібні для членів ,,Просьвіти'', оголосить ся в ,,Свободі'' сейчас по засіданю Виділу.

За Виділ:
С. Ортинський, Епископ,
Дмитро Андрейко, секр.

Нове заострене еміґр. приписів.

Дня 20-го с. м. еміґр. комісар Віліямс розіслав до всіх корабельних компаній, які занимають ся перевозом еміґрантів слідуюче письмо:

,,Ви повідомили еміґраційний уряд, що на будуче не хочете відповідати за шпитальні кошти і кошти удержаня тих еміґрантів, яких по їх прибутю тут комісія уз нала хорими, мимо того, що їх недуга вимагає пікловання і еміґрант не може бути скорше випущеним, аж виздоровіє. Такого рода еміґранти стоять виключно під Вашою контролею, і правительство мусить відмовити ся від плачення якихнебудь коштів за лічене еміґрантів, позаяк вони захоріли не у сім краю; навіть нема ніякого такого фонду, з якого можна-б черпати на подібні видатки.

Правительство жадає, що-б за такі кошти виключно Ви відповідали, але дальше не може в сей спосіб поступати, щоб в кождім поодиноким случаю кожду таку позицію судово стягати. І тому подає ся Вам до відома, що ті еміґранти, які захоріли і в наслідок існуючих еміґраційних приписів не можуть бути допущені, та які мусять остати під лікарським надзором, мають лишити ся на покладі пароходу. Річ природна, що заки се право можна буде перевести в житє, мине якийсь протяг часу, в якім правительство буде приневолене поодинокі випадки лічити в своїм шпитали. Однак в такім разі Ви є безусловно відвічальні за всї повстал. кошти, як се і практикує ся від 20-ти літ.

На случай, коли-б Ви заявили охоту, щоб находячих ся під Вашою опікою хорих лічити в шпиталю, то уряд радо згодить ся на се, але лишень під тим условієм, коли Ви наперед підпишете документ, що усї кошти перебираєте на себе.

В. Віліямс, ем. ком.''

До сего листу ем. комісар подає слідуюче обясненє: В розріз з 20-літною дотеперішною практикою, корабельні компанії освідчили, що вони не будуть платити шпитальних коштів за сих еміґрантів, яких найде ся хорими якоюсь недугою. Наколиб до таких еміґрантів було примінювано ся сейчас еміґраційні приписи, вони всї сейчас мусїлиб були бути депортованими. Однак уряд все таким лишав якийсь час до виздоровіня а доперва по сїм піддавав їх приписаним правом лікарським огляданям. Тепер корабельні компанії заявили, що коштів удержаня таких еміґрантів не будуть платити та що сї кошти мусить поносити сам уряд. В виду сего дивного жаданя правительство вельми жалко, що від тепер лікарські огляди мусять переводити не, як до тепер, в шпитали, але відразу на покладі пароходу, де і сї, яких узнасть ся хорими, мусять лишити ся. Річ природна, що нова процедура потягне за собою далеко численнїйші депортації, але відвічальність за се спадає виключно і лишень тілько на корабельні компанії.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ
Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ.

Незалежну церков о. Ів. Грабара і Фецька Дудяка знищив огонь.

Поліса асекураційна на церков в руках Банку — друга-же поліса на річи церковні в руках Галичан.

Мабуть поважним читачам аж надто вже знана історія Ню-брітанської Церкви.

На саму згадку, які різнородні фази вона переходила — серце чесного чоловіка здригає ся.

Церков сеся поставлена була ще тому сїм літ назад, за гроші майже самих галицьких Русинів. Усе було гаразд, доки церкви не поставлено. Наколи-ж вже церков була готова, посьвячена, вітворена і віддана на спільну молитву для всїх, від тоди Угорщани ласі на чуже, хотїли бути у ній босами; однак їх було значно менше та і се менче їх число булс їх ,,босованю'' на перешкоді. А вже коли приїхав наш Епископ до Америки та коли Галичани для сьвятої згоди хотїли переписати Церков в правную опіку Епископови, щоби в той спосіб покінчити всякі процеси і довголітний роздор між двома ворогуючими сторонами, тоді то Угорщани підюджувані ,,Американським Вістником'' казили ся зі злости, видумували несотворені річи, не дали Галичанам в церкві спокійно помолити ся ані дорогою перейти. Вкінци допровадили до того, що дня 18. жовтня 1908 підчас Богослуженя спричинили крίваву битку в церкві. — Та хотяй ласкавий ,,Американський Вістник'' старав ся в своїх дописах цїлу вину зложити на Галицьких Русинів а уневиннити Угорщан — не вдала ся штука!

Американський суд, розбираючи добре цїлу справу битки, пізнав ся на фарбованих лисах та добре їм підошви припік.

На нічо навіть не придав ся відклик Угорщан до висшого суду!

Незмордовані Угорщани на чолї зі своїм півмільонером, Фецьком, в своїй злості аби пімстити ся на Галичанах підступом і здрадою присвоїли собі церков. Тим лекше їм цїле діло пішло, бо Галичани не мали найменшої охоти ходити і молити ся в тій церкві, де плила братня кров, і волїли побудовати свою власну церков щоб лиш нїчого спільного не мати з Угорщанами.

Фарисейська радість опанувала Угорщан, коли безправно заграбили в свої руки Церков. Спровадили зараз о. Волкая, котрий як раз в той час був без місця, та сей невважаючи, чи може незнаючи церковних приписів — забрав ся до посьвячення зганьбленої церкви. В слїд за сим місто Божого благословеня на церков і нарід стягнув ще більшу кару і проклятє.

Во по перше, по коротків своїй місії в Ню Брітейн мусїв утїкати перед часом щоби сами Угорщани з вдячности йому очий не випекли.

В місяць пізнійше натрафив ся Угорщанам другий такий апостол в особі о. Ів. Грабара. Тойже остатний погребав раз на всегда церков тай Угорщан.

Днесь з тої незалежної церкви абсолютно не лишилось нїчого, кромі чорного обкіпченого кістяка. Огонь дня 13. грудня знищив її до ґрунту. Та се вже мабуть і остатний розділ з історії славної на цїлу Америку Церкви в Ню-Брітейн.

Ф. Недудяк,
парохіянин з Ню Брітейн.

На пароходї 3-ою клясою.

Дивне справозданє видала комісія післана для розслїдженя відносин на кораблях, про пануючі порядки в III-ій класї почтових пароходів. Именно еміґраційний департамент в Вашинґтонї примістив тайно своїх аґентів, так жінок як і мущин на кільканайцятьох кораблях в 3-ій класї і сї видаючи своє справозданє, заявили, що підчас їзди під покладом дїють ся шкандальні річи, йдучі в розріз найпримітивним понятям про моральність. Цїле справозданє є писане незвичайно сензацийно, без подаваня имен і дат; виглядає, неначе-би воно було підготовленем терену та вказанєм потреби нових заостреня еміґраційних. І се, здаєть ся, є цїлою причиною, чому вислані аґенти усе бачили в найчорнїйших красках. По друге еміґр. уряд хоче стало на всїх кораблях примістити своїх аґентів, так мужчин, як і жінок, які-би мали надзір над подорожними. Се все має стати ся на кошт корабельних компаній, які в виду нових видатків мусїли-би піднести цїну шифкарт. Річ зовсїм природна, що тут опять відчинило-би ся нове поле для ,,graft-у'' а кінець кінцїв кошти експерименту мусїли-б платити еміґранти.

Справозданє еміґр. комісії складає ся зі справозданя поодиноких аґентів. І так одна жінка, яка непізнана їхала як звичайна еміґрантка 3-ою клясою так оповідає про свої враженя:

,,Через 12 днів подорожи жила я серед крайно деморалізуючої атмосфери, яка ображувала усї мої змисли. Лиш свіже морське повітре робило троха можливим диханє у страшних смородах. Проклони мущин, крик жінок, які боронили ся перед напастованями, вереск дїтий непривиклих до такого оточеня робили, — що так сказати кождий тон невиносимим.''

Чого не доторкнути ся, усе аж липке від бруду. А понад все на кождім кроцї моральний бруд. Пятнайцять годин кождого дня бачила я се безвпинне, брутальне накидуванє ся мущин жінкам, зовсїм чужих собі, які нераз і слова не розуміли з своїх бесїд. Люди не можуть жити в такій атмосфері, щоб і самим не стати подібними свойому оточеню.

Дальше оповідає сей жіночий аґент, що провід в напастованю жінок вела передовсїм залога.

На тій точці сходять ся майже всї справозданя. Майже в кождім говорить ся, що матрози втискають ся в місця зарезервовані виключно для жінок і стоячи годинами на коритарах напастують кожду переходячу. А коли жінки роздягали ся або одягали ся, то завсїгди мож було коло них побачити влізливих матрозів.

,,Одного вечора — оповідає аґентка — прийшов надзираючий матроз у наш відділ та почав напаствувати одну ,,польську'' дївчину, що лежала хора на ліжку. Мимо її благань, аби її лишив в спокою він ставав чим раз більше влізливий. Мене він не бачив. Доперва, на крик дївчини, яку він держав в обіймах, коли надбігли пасажири, кленучи пустив її.

,,Взагалї, залога корабельна в поведеню з жінками і дївчатами посуває ся до крайних границь зовсїм не обавляючи ся нїякої кари. До якого степеня є неморальним се поведенє, сьвідчить факт, що, — як оповідано менї богато матрозів є приневолених женити ся з дївчатами, що їхали на тім кораблі''.

Справозданє говорить, що нї одна жінка чи дївчина, подорожуюча 3-ою клясою не є свобідна від напастованя. Навіть саму аґентку напаствували почавши від матрозів, а скінчивши на підофіцерах, а один навіть був так влізливий, що вона мусїла аж йому зааплікувати солену пощочину. ,,Безпереривно, день чи ніч, було по кількох з залоги завсїгди на покладі і не робячи собі найменчих скрупулів, в білий день, в найбрутальнїйший спосіб напаствували кожду жінку чи дївчину''.

Як сказано, справозданє повисше викликало величезну сензацію, та сейчас усї корабельні компанії виступили з протестами. Жаль тілько, що в справозданю зовсїм не говорить ся на яких лініях корабельних та на котрих пароходах дїють ся такі річи.

ДЕ Є

Іван Ванатко, родом із Панкної, повіт Горлиці, Галичина. В дуже важній справі пошукує його брат. Хтоби про нього знав або він сам, нехай пише на адресу:
Hnat Wanatko,
Box 46, Pleasant Unity, Pa.

НА РІЧ ФОНДУ „ПРОСЬВІТИ"

зложили на вічу дня 15-го вересня жертви:

О. Сембратович за Black Rock	$10.00
О. Сембратович за East Buffalo	5.00
О. Данилович	10.00
Глова	10.00
Юрий Фалат	1.00
Григорий Пиртко	1.00
Максим Шкодовский	2.00
Вас. Левчик	10.00
Марчак Бараньский	5.00
Вас. Гриценько	1.00
Федір Поливка	1.00
Евг. Василенко	3.00
Мирон і Марія Гундич	2.00
Андрей Сквір	4.00
Баволяк	1.00
Яків Качмар	1.00
Мих. Лисак	1.00
Ник. Ваверчак	2.00
Андрей Романьчак	5.00
Филип Бодан	1.00
Криніцкий	1.00
Федір Лукагович	1.00
Йосиф Войнаровский	1.00
Андрей Ґерич	1.00
Мих. Носаль	2.00
Теодор Жулка	1.00
Гр. Пипюк	1.00
Андр. Лужецкий	1.00
Алекс. Кулик	1.00
Мих. Стельма	1.00
Ів. Париляк	1.00
Павло Чигота	1.00
Стефан Роман	1.00
Андр. Варіян	1.00
Іван Заблоцкий	2.00
Андр. Янкович	5.00
Дмитро Капітула	5.00
Андр. Джуґан	1.00
Юрій Луцьо	1.00
Алекс. Френцко	1.00
Ник. Ґалайда	1.00
Мих. Прислопский	1.00
Константин Толопко	1.00
Андр. Ґела	5.00
Стефан Чаплий	1.00
Мих. Матвіїв	1.00
Сильв. Маркевич	1.00
Антін Онисик	1.00
Панько Процишин	1.00
Разом	$119.00
По вічу надіслали:	
О. Вас. Гривнак	50.00
Семен Козак	4.00
Разом	$173.00

Ів. Париляк кас.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР.

Грудень.

23	Ч	Міни, Єрм.
24	П	Даниїла стовп.
25	С	Спиридіона еп.
26	Н	30. Праотц.
27	П	Филимона
28	В	Елевтерія
29	С	Аґґея

— Письменник наш др. Іван Франко виїхав був для поліпшеня здоровля до Одеси над Чорне море. Тепер йому полекшало і він вертає на днях до Львова.

— Дня 9-го с. м. еміґр. комісар дав домови „Sw. Józefa" опять привілєй посилати на Еліс Айленд свого аґента.

— Революція в малій, центрально-американській републиці Нікараґва майже покінчена. Головний її виновник, през. Зеляя „подякував" за уряд а на його місце по довгій і горячій дебаті вибрав тамошний парлямент президентом дня 20-го с. м. Др. Й. Мадріз-а.

— Дня 18. с. м. опустив пароxід „St. Louis" нюйорський порт везучи 3000 мішків і 8000 пакетів з дарунками на сьвята для европейських свояків тутешних еміґрантів. До днесь число усіх сьвяточних посилок дійшло круглої суми 7½ міліонів долярів, то є о 41 процент більше, як минувшого року. Найбільше число посилок пішло до Ірляндії від тутешних Айришів, потім до Італії, на третім місци до Австрії, четвертім до Угорщини, потім до-

Німеччини і т. д. Числа сі наглядно доказують, що фінансові відносини еміґрантів в краю значно поправили ся від послідного року.

— „Примірний” монах. На днях приїхав до старої Руси (Росія) архимандрит валдайського Іверського монастиря, Йосиф. Йому поручено перевести слїдство в справі жалоби поданої монахами місцевого Спасо-Преображенського монастиря на свого настоятеля Теодозія, котрому монахи закидують „увлеченіє” женщинами, гру в карти і надмірне уживанє алькоголю. „Подібні сьвітські привички — говорять монахи — уводять в соблазнь рядову братію”. Монахи просять о усуненє архимандрита Теодозія. Місцевий відділ союза „русскаго народа” виступає в його обороні з тої простої причини, що арх. Т. є членом союза і підтримує його всякими способами. І так приняв до монастиря стяг союза, котрого не хотїла приняти нї одна церков в містї і виєднав субсідію на видаванє погромного листка „Искорки”.

— Недавна страшна катастрофа в Cherry Ill., наслідком якої около 300 майнерів стратило житє, мала хотяй ті добрі наслідки, що сими днями ґубернатор приказав замкнути 11 копалень вугля, які мимо ясного жаданя законів не мали найменчих средств охоронних в разї якоїсь катастрофи.

— Як доносять телеґрами з Відня 20-го с. м. то в австрійськім парляментї в наслїдок обструкції славянської унії послїдне засїданє тревало безперервно повних 86 годин. Обструкцію вели головно чеські посли, які зміняли себе безперервно в говореню довжезних бесїд. Нарешті „зломано” сю обструкцію в сей спосіб, що президентови уділено більшу повновласть в накладаню кар на послів.

— Товариство орохони дітий в Нюарку, Н. Дж. заняло ся долею чотирох дітий рубача дров з лїса коло West Caldwell. Дїти сі нїколи з лїса не виходили і виросли в станї цїлковитої дикости. В дорозї з Патерзону до Нюарку тремтїли зі страху на вид людий а введені до дому товариства не мали найменчого понятя як уживати сходів. До гори вийшли з тяжким трудом, але коли прийшло ся їм сходити на діл, то майже вмирали зі страху. Понятя такі, як Різдво, трамвай, камяниця, школа, купіль і т. д. суть для них зовсїм чужі і незнані. Як говорять, таких дітий в сїй околици є більше. І се діє ся яких 20 миль від Ню Йорку!...

— З російської України. Звісний український письменник, Борис Грінченко в послїдних часах став поважно нездужати. Цїле лїто він пробув на дачі в Боярці, а тепер за порадою лїкарів виїхав до Італії. — Професор А. Лобода викладати-ме в зимовім семестрі в київськім университетї „малорусскую литературу XIX. ст”. (спеціяльний курс для охочих). — В місяцях липни і серпни с. р. велись археольоґічні розкопки під орудою відомого археольоґа і вченого Гамченка в селї Криничках, балтського повіту. Розкопки дали богато матеріялу старої домікенської епохи. Раніш біля Криничок знайдено дуже богато цікавих і рідких річий. Як, звичайно, всї вони відіслані до Петербурґа, де станують власностію археольоґічної комісії. В місяци липни д. Гамаченко оглядав „Вали” біля хутора кн. М. Щербатової Цехмайстрової, що лежать на схід від м. Немирова по рiцї Городници. Раніш се місто оглядали професори: Антонович ґадав, що ті вали з часів скитської епохи, а Іванішев — старовинно-славянської. Д. Гамченко нї з одним нї з другим не годить ся. І тепер почато розкопки на кошт властителя „Валів” кн. Щербатової. Д. Гамченко — представник петербурського археольоґічного товариства і звичайно все, що відкопають, пішле в Петербурґ. Збираєть ся він писати вчений трактат про доісторичну епоху околиць Немирова.

— Мнимий відкривця північного біґуна, Др. Кук післав свої записки і спостереженя що до відкритя північного біґуна до провіреня універзитетови в Копенгазі. Желїзна пачка з сими документами минувшого тижня наспіла на місце призначеня а онодї спеціяльний комітет почав провірювати їх. Загально сподїтано ся, що се провірюванє займе з яких 2 тижнї часу, тимчасом комісія в несповна 2 днї заявила, що покінчила свої праці. Офіціяльного присуду ще не оголошено, однак загально говорять, що предложені Куком документи і докази суть того рода, що з них зовсїм не мож набрати переконаня аби він був на північнім біґунї.

— Нужда в великих містах. Недавно вийшла з друку статистика міста Льондона. З сеї статистики довідуємо ся, що в тім великім анґлійськім містї, замешкалім богачами і всякими достойниками сьвітськими та духовними, находить ся більше як 150 тисяч людий без найменших средств до житя. На 1000 мешканців 34 не має даху над головою і не має з чого жити. Страшні то числа!

— Кроваві цифри. В Росії, в царстві тьми і абсолютизму, видали суди окружні лиш за оден місяць жовтень 138 смертних присудів, а за 10 місяців 1174 з чого виконано 462. На редакторів російських і українських ґазет наложено 155 кар на 71.725 карбованців. Страшна се самоволя, якої нема в нїякім иньшім краю на сьвітї.

— Сніг з громами. В половинї падолиста стала ся в Лодзї в Росії рідка поява: іменно спав там обильний сніг, а безпосередно по тім перетягнула через місто буря з громами. Від грому згорів в околици дім.

— Недавна катастрофа в копальнї вугля в Шеррі, Ілл. (St. Paul Coal Comp.), яка пожерла таку велику масу людий, побільшила велике число людських жертв, які забрала земля в протягу одного року Подаємо тут спис копалень і число погинувших гірників: В Радбодї в Вестфалії згинуло під землею 343 гірників, в Пенсильванії 275, в Решічі на Угорщинї 25, в Віржінії 135, в Аіка на Угорщинї 56, в коплальнї Ціґлер 25, в Вест-Стенлє в Анґлії 150, в Лякеван коло Пітсбурґа 200, в Юзівці на Українї 17, в Мечнель в Мексику 20, в Реальмонте в Мексику 20, в Барґедї в Анґлії 22, в Тарен в Анґлії 227, в Шеррі около 300. Близько два тисячі робітничих трупів у протягу одного року! А число се не є повне, бо підприємцї старають ся скрити перед сьвітом кождий поодинокий випадок. А скільки то калїцтв є щоденно, а скільки живих трупів! Кождий кусник вугля, кождий кусник зелїза, соли і т. п. є значений кровю робітника!

— Дивного сторожа має вязниця в Harris County, Тексас, в якій під пору містить ся около 250 арештантів. Тим сторожем є здоровенний медвідь. В днину є він припнятий на ланцюху, але за се в ночи мандрує від кута в кут по цїлім подвірю. З шерифом і дозорцею вязниць жиє сей волохатий сторож в найгарнійшій злагодї, але за се горе арештантови, який дістане ся в його лапи. Про се знають вже дещо сказати 4-ох арештантів, які в ночи 19-го с. м. виломили ся зі своїх келїй. Медвідь сейчас їх приловив на подвірю, загнав усїх 4-ох в кут і почав так здорово ревіти, що аж побудила ся сторожа і втїкачів забрала під свою опіку.

— Вінчанє з перешкодами. „Діло” доносить про таку подію: В Сокали відбуло ся дня 23. падолиста вінчанє панни Марії Н., доньки фабриканта цеґол, з молодим технїком з Кракова. Вже в дорозї до костела приключила ся молодій парі немила пригода. Ледви що виїхали з дому родичів і уїхали кількадесять кроків, як нараз конї, що везли молодих, попадали на дорозї, аж люди, що случайно переходили улицею і весїльні гостї мусїли помагати підносити конї і остаточно молода пара поїхала дальше. Костел оо. Бернардинів був на приняте молодої пари величаво украшений і так осьвітлений що в хвили, коли молоді увійшли, займили ся китиці на сьвічках, а сьвічки зачали спадати на вівтар. Мимо того молода пара вклякла перед образом Пречистої Діви, котрий на той час відслонено. Перед престолом явив ся о. Ян. Яворський. Ледви що зачав вінчати, коли ражений апоплексією повалив ся неживий на землю. Кинули ся зараз його ратувати, але ратунок був вже безуспішний. Мимо того молода пара витревала в своїй постанові і вінчанє замість о 6. годинї відбуло ся доперва аж о 9. годинї вечером.

— З поступів дневникарства. Сензаційну промову Росберія, виголошену в Ґлесґові, записувало рівночасно 12 стеноґрафів при редакційних столах в Льондонї. Нове се „чудо технїки” примінив перший раз практично дневник Evening News. Електрофон, як названо винахід, має так докладний апарат, що переносить голос бесїдника зі всїми модуляціями на віддаль 3.500 анґлійських миль. При слухавці апарату могло здавати ся, що чоловік находить ся серед слухачів Росберія в сали ратуша в Ґлесґові. Прилад віддавав не лише слова бесїдника та їх барву, але також замітки з товпи, сьміхи, перериваня, хвилевий гамір в сали. „Електрофон” був уставлений на трибунї в сали. В редакції Evening News двайцятьох стеноґрафів, що зміняли ся що дві мінути, доставляли рукопись до зецерських машин так, що вона появила ся в часописи майже рівночасно з хвилею, коли її скінчив Росбері.

На підставі ухвали Конвенції „Союза”, кожде братство приналежне до „Союза”, повинно мати отсї книжки:

1) Книжку членів (іменослов)
2) Книжку місячних складок
3) Книжку касову і протоколову.

На сї книжки повинно кожде братство заслати 5 долярів до каси „Союза”

До відома
Вп. П. Секретарів
Відділів Р. Н. Союза.

Календар Р. Н. Союза на 1910-ий рік вишлесь на сих днях на адресу дотичних П. Секретарів Відділів Р. Н. Союза через експрес. В пачках разом з календарями є рівнож залучене відповідне число Статутів Р. Н. Союза для тих нових членів, які вступивши не дістали ще їх. Просить ся отже Вп. П. Секретарів евентуально зголосити ся і відібрати пачки з Календарями і Статутами наколи зістануть повідомлені спеціяльною карткою та розділити їх опісля поміж членів свого відділу.

Цїна книгарська для нечленів виносить 40 цнт.

Календар обіймає 256 сторін друку на гарнім папери і є прикрашений висше 100 гарними ілюстраціями на цїлу сторону і в текстї. На продаж є призначене лишень незначне число примірників, тому просимо спішити з замовленями.

G185

СПРАВИ Р. Н. СОЮЗА.

Покровитель і почетний член Р. Н. Союза.
Єк Преосьвященство Стефан Сотер Ортинський, перший руський епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1908—1910.

Духовний управитель:
о. Михайло Балоґ, 712 Carson st. S. S. Pittsburg, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсїдатель:
Федор Ґут Кульчицький, Pittsburg, Pa.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin St., Shamokin, Pa.

Секретар фінансовий:
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:
Теодозий Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:
Михайло Беля, Holyoke, Mass.
Петро Ярема, New York, N. Y.
Іван Ґлова, Shamokin, Pa.
Анд. Стефанович, Pittsburg, Pa.
Алексій Горбаль, Derby, Conn.
Михайло Чеґін, Clevelan l, O.

Контрольна Комісія:
о. Д. Добротвор, 25 Chestnut St. Yonkers, N. Y.
Василь Гришко, Scranton, Pa.
Михайло Бабій, 391 Maple Ave Kingston, Pa.

Директор друкарнї:
о. П. Понятишин, 411 Washington Ave., Elizabeth, N. J.

Редактор:
Антін Цурковський 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Менаджер друкарнї:
К. Кирчів, 184 Hudson St., New York, N. Y.

Головний орґанізатор:
Мих. Беля, 56 Hamilton Str., Holyoke, Mass.

Головна Канцелярія Р. Н. Союза знаходить ся під числом 123 Sussex St., Jersey City, N. J.

Вступайте до Союза!

„Руский Народний Союз" — Принимає членів до 45 літ життя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разї смерти члена кляси „А" (цїле посмертне) $1000.00.
В разї смерти члена кляси „Б" половину посмертного $500.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.
Посмертне за дїти від $15.00 до $300.00.
В разї утрати: а) обох очий, ніг або рук $1000.00.
б) одної руки, ниго або ока $200.00.
Єсли отець родини в шпитали божевільних, Союз платить що року родинї $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

ДЛЯ П. П. СЕКРЕТАРІВ Р. Н. СОЮЗА.

Повідомляю раз на все, що всї гроші належачі до каси Р. Н. Союза, посилає ся так: на money order-ах або чеках вписує ся імя Alex Sharshon, Shamokin, Pa. Дальше так записаний money-order або чек не посилає ся до Голов. Касієра, але враз з виказами до Голов. Секретаря. Головний Секретар опісля відсилає їх до Голов. Касієра.

С. Ядловский,
Голов. Секретар

Ч. 1155. КВІТ $200.00
на двіста долярів, котрі п. Антін Ліпіньский отримав як посмертну запомогу по женї Константинї з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Jeanette, Pa. 11. грудня 1909.
Антін Ліпіньский.

Сьвідки:
Василь Сеньчишин,
Підпис нечиткий.

Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Відділ (число) 207.

Мих. Гнатовский предс.,
Василь Яткевич секр.

Рух
в відділах Р. Н. Союза.

MT. CARMEL, PA. брат. сьв. Володимира від. 75 подає до відомости, що дня 2-го січня 1910 відбуде ся річний мітинґ зараз по службі Божій в церковній гали. Справоздане касове і вибір нового уряду. Кождий член безуслівно мусить явити ся і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разї зістане виключений з бр. і Р. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить 50 цт. а урядник 1 дол. кари.

Т. Хомяк предс.,
В. Карляк кас.,
І. Голда секр.

SCRANTON, PA. бр. сьв. Ів. Хрест. від. 160, подає до відома, що річний мітинґ відбуде ся дня 26-го с. м. Кождий член безуслівно мусить явити ся. Справоздане касове з цілого року і вибір нового уряду. Член неявивший ся на сей мітинґ заплатить 50 цт. а урядник 1 дол. кари.

Лешко Демко секр.

BROWNSVILLE, PA. бр. сьв. П. і П. від. 6. подає до відома всім членам, що 26-го с. м. відбуде ся річний мітинґ. Початок о год. 1-ій по пол. Справозданя і вибір нового уряду. Кождий член має явити ся і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разї буде виключений з бр. і Р. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить 1 дол. а урядник 2 дол. кари.

Ів. Петришко секр.

EMERALD, PA. бр. сьв. Ар. Мих. від. 205 подає до відома, що річний мітинґ відбуде ся дня 26 грудня; кождий член має явити ся; неявивший ся заплатить кару. Вибір нового уряду на рік 1910.

Яков Грабар Филипів пр.,
Кароль Турок кас.,
Яков Грабар Проців секр.

McKEES ROCKS, PA., сестр. сьв. Надії від. 214 подає до загальної відомости всім членкиням, що річний мітинґ відбуде ся на дни 26 грудня о год. першій по полудни в гали церковній. На сей мітинґ мусять явити ся всї членкинї безуслівно; в разї не явленя ся заплатить кару 25 цт. а урядничка 50 центів. Справоздане касове, і другі справи з цілого року, та вибір нових урядничок. Будемо принимати до сестрицтва без вступного і до Союза після статута.

Анна Кульчицка предс.,
Пілагія Галає секр.,
Марія Андрейчин кас.

CURTIS BAY, M. D. бр. сьв. Петра і Павла, від. 81 подає до відомости, що дня 26. Децембра відбуде ся річний мітинґ. Кождий член мусить прийти. Вибір нового уряду на рік 1910, обрахунок каси. Всї довжники мусять вирівнати старі довги під утратою всяких прав у від. Неявивший ся член заплатить 50 ц. а урядник 1 дол. кари.

Петро місків предс.,
Іван Валеґа кас.,
Йосиф Дурдела секр.

McKEESPORT, PA. Тов. „Запорожска Січ", від. 132 подає до відомости своїм членам, що річний мітинґ відбуде ся дня 26-го Грудня 1909. Кождий член мусить явитись і вирівнати свої залеглости за рік 1909. Вибір нового уряду на рік 1910. Член не явивший ся підлягає карі 1 дол. а урядник 2 дол. Член неявивший ся на мітинґу і нехотівший заплатити кари буде виключений з Тов. і Р. Н. Союза.

Петро Сова предс.,
Йосиф Шушереба секр.,
Дмитро Хоціньский кас.,

DONORA, PA. бр. сьв. Димитрія, від. 157 подає до загальної відомости, що річний мітинґ відбуде ся дня 26. Грудня 1909. Вибір уряду на рік 1910. Кождий член має явити ся о год. 1-ій по полудни. Неявивший ся заплатить 50 ц. а урядник 1 дол. кари. Так само буде ся принимати нових членів до братства без вступного а до Р. Н. С. після статута. Мітинґи відбувають ся на 5-ій улици в гали під церквою.

Ів. Цепко секр.
Теодор Біл предс.,

ELIZABETH, N. J. бр. сьв. Волод. від. 65 подає до відома, що на річнім мітинґу дня 12-го с. м. вибрано слідуючий новий уряд: Конс. Качуряк пр., Мих. Сьвітич м. пр., Вас. Левчик скр. фін., В. Гриценько скр. рек., Дм. Зазуля кас., Мат. Семанецкий заст. кас., Вас. Гриценко і Л. Петрович контр. ком., Он. Зузяк і М. Ясіня двер., Вас. Василевич кап. Мітинґи відбувають ся в кожду другу неділю по першім.

К. Качуряк пр.,
В. Гриценко скр.

ANSONIA, CONN. бр. сьв. Ап. П. і П. від. 10 подає до відома, що річний мітинґ відбуде ся дня 27-го с. м. в Ансонії на котрий кождий член мусить явити ся під загрозою кари 1 дол. Мітинґ відбуде ся в німецькій гали, о год. 2-ій по пол. Члени з околиці мусять ставити ся і всї свої довги вирівнати. Вибір нового уряду і справоздане.

Уряд братства.

WINDBER, PA. бр. сьв. Димитрія від. 143. повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбуде ся дня 26. с. м. Кождий член повинен після можности явити ся та вирівнати свої довги. Особливо взиває ся Михайла Береговского щоб подав свою адресу. Так само Стефан Мацик най зголосить ся чим скорше та поладнає свої справи з братством, бо в противнім разї буде з братства і Р. Н. Союза на все виключений.

Юрко Боклах предс.,

BEAVER MEADOW, PA. бр. сьв. Арх. Мих. від. 95 подає до відома, що вибрано слідуючий новий уряд: А. Савка, пр., П. Глита з пр., В. Шипула секр. Мих. Хованець зап., В. Яцканич кас., Ст. Буцько і Н. Зубек доз. каси, Ф. Пстрак заствн., О. Ґоліят кап., В. Тулай доз. хор. в з Beaw. Mead. Ю. Кіч, доз. хор з Kol. P. Ґойда двер. Адр. брат.: В. Шипула, Box 222 Beaver Meadows.

В. Шипула секр

NEWARK, N. J. бр. сьв. Володим. від. 190. подає до відомости, що річний мітинґ відбув ся дня 8. Дец. на котрім вибрано новий Комітет на рік 1910: Ів. Ґавдан пр., Гр. Блюза з. пр., Гр. Ґінда секр., Гр. Шух з. сек., М. Ґінда кас., С. Когут з. кас.; Контрольори каси: С. Клебан, Ол. Бистрицкий: Дозор. хорих: З. Сорока, М. Жидоник, Д. Будний Ів. Ситник; Ів. Судмоляк двер. Мітинґи відбувають ся в 2-гу середу по першім в гали 154 Pacific st. Newark, N. J.

Уряд братства.

ALLENTOWN, PA. Бр. Пр. Діви Марії, від. 151 подає до відомости, що 10 січня відбуде ся річний мітинґ. Початок о 2-ій год. по пол. Справоздане касове і вибір нового уряду. Нових членів буде принимати ся без вступного. Кождий член мусить явити ся і вирівнати свій довг, бо в противнім разї зістане виключений з бр. і Р. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить 50 цт. а урядник 1 дол. кари.

Е. Заморска предс.,
П. Ткач секр.

PLEASANT UNITY, PA. бр. сьв. Ів. Хрест. від. 25. подає до відома що дня 12. децембра 1909 відбув ся річний мітинґ бр. сьв. Івана Хр. від. 25. Р. Н. Союза в Травґер, Па, на котрім вибрано уряд: Вас. Шовтись пр., Денон. Банцкий кас., Вас. Сьпівак скр. Стеф. Гаравз хорунжий, Яц. Ющак капітан, Ґав. Стащак дверн. Сей уряд єсть вибраний на рік 1910.

Мих. Ющак секр.

E. HAMMOND, IND. бр. сьв. Івана Хрест., від. 226 подає до загальної відомости всім своїм членам, що річний мітинґ відбуде ся дня 9 січня в гали брата Йосифа Стодоли точно о 2. год. Справоздане і вибір нового уряду. Кождий член мусить явити ся і вирівнати всї свої залеглости. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари а урядник 1 дол.

В. Сємаш секр.

ROCHESTER, N. Y. бр. сьв. Йосафата, від. 217 подає до загального відома, що річний мітинґ відбув ся дня 21 листопада, на котрім вибрано новий уряд на рік 1910 як слідує: Іван Пастущин пр., Гр. Тихий м. пр., С. Гривнак секр., Ів. Гранковський м. сек., Н. Кучмій кас., Т. Муха м. кас.; контрольна комісія: Мих. Рудий, Ан. Онуфрик, В. Наконечний: надзир. хорих: Гр. Біґус і Ст. Свереда; Тростіси: М. Василишин, М. Паньків і Н. Пилипів, орґанізатор брат. Василь Луцишин.

Сильв. Гривнак секр.
14 Mouder Pk. Rochester, N. Y.

SYKESVILLE, PA. бр. сьв. О. Николая від. 129 повідомляє всіх членів, що річний мітинґ відбуде ся в другу неділю по першім, то є 8-го січня 1910. Справоздане касове і вибір уряду. Хто не явить ся, той заплатить 50 цт. кари. Нових членів буде принимати ся до брацтва без вступного.

С. Прочко секр.

NEW YORK, N. Y. бр. сьв. Андрея Пер., від. 66 повідомляє всіх членів, що річний мітинг відбуде ся в пятницю, дня 24-го Децембра в шкільний гали ч. 500 E. 73 ул. о. 8. год. вечером. На сїм мітинґу буде справоздане з діяльности комітету за рік 1909. Вибір нового комітету, і ще иньші важні справи. Неявивший ся на сей мітинґ член буде укараний після статута (50 ц.). Увзгляднає ся лишень хорих котрі замельдують ся у секретаря.

Гр. Пиртко предс.,
Ів. Лазорчик кас.,
В. Дичко секр.

NEWARK, N. J. бр. сьв. Володимира, від. 190 подає до відомости всім нисше поданим членам, що виступили з братства і з Р. Н. С., щоби звернули позичку до каси братской, котру отримали свого часу на своє власне жадане в минаючім 1909 року. Андр. Кузмінський (перебуває десь коло Reading, Pa.) довжний $8.20; в Нюарку: Ад. Точик 2.81, Т. Бобаль 2.45, Фед. Грицишин 3.20, М. Сидор 4.05. М. Крайник 3.20, Л. Небпчаньский 6.55, Ів. Підлїсний 4.70, К. Гук 4.70, М. Полегонький 4.04, Ів. Ґец 3.14, Із. Полегонький 3.1., Ан. Когут 1.94, Ів. Галібіль 1.94, Іл. Гевлють 1.94, Розалія Полегонька, жена Ізидора 1.14 М. Лисько 4.05. Висше згаданих просимо зголошуватись до брацького касієра, М. Ґінди на 154 Pacific st., Newark до дня 1. Януара 1910.

Гр. Ґінда секр.

RHONE, PA. бр. сьв. Спаса, від. 29. подає до відома всїм своїм членам, що річний мітинґ відбуде ся в неділю, дня 26 Децем. с. р. Початок о год. другій по пол. на Волковій гали в Rhone, Pa. Вибір нового уряду і поладженє всех недокінчених справ Кождий довгоючий член має вирівнати свій довг. Неявивший ся член на той мітинґ заплатить 50 цт. кари.

Т. Гулик предс.,
Г. Озоґа секр.

HAZLETON, PA.

Отсим даємо до відомости що Перші Загальні Збори, Читальнї „Просьвіти", відбудуть ся дня 16-го Януара (лат.) о год. 6-ій вечером під ч. дому 196 cor. S Pine & Noble Ct. Hazleton, Pa. На ті збори запрошуємо сердечно усіх Газлетонських так із околиці Русинів.

Теодор Поливка предс.,
О. Шараварко секр. 47—

ПОШУКУЄ

Ганці Роман, її шваґер, Ілько Махіброда в дуже важній справі. Она перед роком перебувала в Ню Йорку на 1-ім стріті в руськім ресторанті. Хтоб о ній знав або она сама, нехай напише на адресу:

Ilko Machibroda,
Box 170, Northampton, Pa.

ДЕ Є

Никола Клюба, родом з Завалова, пов. Підгайці. Від року перебуває в Ню Йорку. Пошукує його краян, Вол. Вергун. Хтоби знав о нім або він сам, нехай ласкаво зголосить ся на адресу: Wol. Werhun, Manitoba College, Winnipeg, Man. або: Ярослав Гундич 530 E. 18 str. New York City.

ЧИТАЙТЕ!

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи непригожі до друку нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся її звороту і не було залучено марок на зворот.

Капітал.

(Конець).

Сей февдальний устрій був на цілім сьвітї через кільканайцять сот літ, а зачав він упадати тому около двіста років назад. В тім февдальнім устрою мужики уважали ся за інвентар, себто за робучу худобу свого пана-шляхтича і не мали жадних прав. Тодї робили они тяжку панщину для шляхти. По селах були тоді шляхтичі, які уважали себе за людий, і мужики, яких шляхтичі уважали за худобу. По містах знов жили купці, які в торговлї громадили великі богацтва, та ремісники, які єднали ся в цехи і мали більшу пошану, більший маєток і більшу власть в містї, як се мають вони нинї. Тодї ще фабрик не було, не було желїзниць, телеґрафів, телєфонів, не було машин. Усе потрібне тодї до житя витворювали ремісники своїми руками і для того мали добрий заробок і були навіть досить маючі. Ті ремісники, купцї і прочі мешканцї міст були вільні і панщини не робили так як мужики. То причиняло ся до того, що міста з одної сторони богатіли а з другої сторони цілком відрізняли ся від сіл і стояли осібно. Навіть в господарських справах не було тоді між вільними містами а поневоленими селами жадної злуки, бо мужики все, що їм було потрібне до житя, робили собі самі в селї і у містї майже нічого не потребували купувати анї продавати, бо вони витворювали собі хліба лише тілько, кілько самі потребували.

Так отже через те, що мужики нічого майже тодї не купували анї не продавали, через те, що тоді не було фабрик, у яких можна би панам було визискувати робітників — гроші не мали великого впливу на житє народу, на житє краю та держави. Як хто тодї мав дуже богато гроший, то міг собі гуляти і вживати, але запрячи тисячи людий робити на себе він не міг. А що, як ми вже висше згадали, і властиві богачі — капіталїсти в державі не мали привілеїв, бо те все було в руках шляхти, то ті богачі були дуже тими февдальними (шляхоцькими) порядками не вдоволені. Через своє богацтво мешканцї міст, себто купцї і ремісники, добували собі осьвіту і знанє, так, що вони були мудрійші від шляхтичів, які лише гуляти знали та мужиків давити. Через то богате міщанство почало ся бурити против тих февдальних порядків, проти того, що вони як розумні і богаті не мають жадного впливу в державі, а за те ті, що походять зі шляхстських родів, хоть би вони були дурні і бідні, мають власть в краю і силу. І тодї то міщаньство почало відзивати ся до народа, щоби він не позволив на те, щоби такі порядки дальше тревали. Вони говорили тоді, що всі люди в державі і богаті і бідні і шляхтичі і мужики повинні мати рівні права і однакову повагу. Вони представляли, що несправедливою є річею, щоби потомки шляхтичів панували над міщанами і працьовитими ремісниками та мужиками. Вони одним словом кликали робітників і мужиків, щоби вони в спілцї з міщанами збунтували ся і знищили ті несправедливі февдальні порядки, а завели нові, де би всї люди були рівні і свобідні. А що тимчасом міщаньство ставало що раз богатійше, бо тоді торговля з заморськими краями приносила великі зиски, а з другого боку вже тоді почали при помочи гроша закладати великі варстати і малі фабрики, у яких можна було визискувати робітників — то воно дістало велику перевагу. А що воно ще заступало ся і за справедливі жаданя волї і рівности для всїх людий в державі, то мужики і робітники прихилили ся до того міщаньства і під їх проводом зробили революцію у Франції. За одну ніч змінили цїлий устрій держави, перевернули цїлий тодїшний лад суспільний до гори корінем і завели новий.

Але мужики і робітники, які своїми руками і своєю кровю той новий устрій завели, були ще темні і не вміли завести такого ладу, який був би для них добрий. Вони йно зробили те, чого хотїли міщани, а міщани завели тодї такий лад, який би був для богатих найлїпший, бо міщани тодї були дуже богаті. Той новий лад треває і до нинї і тому, що йно завели міщане називає ся і він міщанським ладом або з француска буржуазійним.

Чим же отже зизначає ся той новий буржуазійний лад в житю суспільнім?

Отож міщани знищивши привілеї шляхоцькі завели привілеї тих прикмет, якими вони визначали ся, то є гроша. Чим передтим було шляхоцтво і старинний рід, тим тепер став гріш. Як перше привілеї шляхоцькі запрягали мужиків в ярмо панщини, так від тодї міщани запрягли мужиків в ярмо капіталу. Вони передовсім поставили засаду, що все мусить служити капіталови. Вони просто ошукали мужиків і робітників і коли говорили про волю і свободу то мали ту на думцї лише свободу і волю для гроша, свободу визискувати при помочи гроша працю робучого люду. А робучий люд, який своїми руками помагав їм ті нові порядки заводити а не доглядів в тім підступу, в той спосіб сам помагав кувати на себе кайдани.

Найважнїйший закон нинїшного ладу буржуазійного є: капіталїстови вільно платити робітникови за роботу кілько йому сподобає ся. Правда, що новий порядок скасував панщину і каже, що робітник може йти до роботи або не йти, після його вподоби. Але на ділї той новий порядок скасував лише панщину для шляхти а за те завів панщину для гроша, для капіталу. Давнїйше гнав мужиків до роботи на лан нагай скoнома, а в нинїшнім ладї жене його до працї на панський лан та до фабрики голод. І він мусить йти робити за те, що йому пан капіталїст дасть. Одним словом, нинї капітал є всемогучим паном, він опановує цїле суспільне житє, він має всї привілеї, як колись мало їх шляхоцьке походженє, шляхоцький рід. Капітал нинї не знає границь, не знає перешкод. Перед ним корить ся цїлий сьвіт. Перед ним повзають ся в порохї все: від него залежні правительства і народи, перед ним клонять ся навіть ідеї.

Колись, мужики були безпечні перед перевагою гроша, бо все, що їм було до житя потрібне, они собі самі виробляли. Нинї усе змінило ся. Тисячі фабрик, желїзниці і машини витворюють все і силують усїх купувати все їх товари, коли не хотять пропасти в конкуренції з ними! Нинї мусять мужики виробляти товари на продаж, щоби за них дістати гроші, за які-б могли купити собі товари потрібні. І тут капітал має свою силу. Він визискуючи працю робітників і користуючи ся машинами дає товари свої за таньшу цїну, як се може зробити мужик, що власними руками, без науки гарує на своїм куснику землї. Тому мужик, який вже мусить свої вироби продавати, щоби купити річи до дому потрібні і заплатити податки та всякі драчі, продає свої вироби все тано і тому не годен нїколи на ті гроші наробити ся. Одним словом, не тілько робітників, по фабриках і на ланах, але і мужиків на своїх власних полях визискує всемогучий гріш і запрягає їх на себе робити. Так отже сотки мілїонів мужиків і робітників нинї мусять гарувати і бідувати тяжко, дістаючи за свою роботу лише тілько, щоби не погинули з голоду та могли дальше плодити робітників для панів. За те кілька тисяч капіталїстів, що в своїх руках велику скількість того капіталу нагромадили з визиску працюючого люду, є на сьвітї просто богами, неограниченими панами, яких воли все корить ся. Для того то нинїшний лад на сьвітї зове ся також капіталїстичним ладом.

Не диво проте, що робучий люд, який тому сто літ дав ся так ошукати богатому міщаньству, тепер зачинає ся знов бурити, щоби звалити зі своїх плечей те ярмо капіталу, як колись він звалив ярмо шляхтицьке, ярмо панщини. Але навчений досьвідом він вперед учить ся і орґанізує ся (єднає ся), щоби знов не ошукав його хто так, як се стало ся перед сто лїтами. Мужики і робітники пізнали, що сила їх лежить в єдности і осьвіті. Перед тою силою робучого люду пропаде всяка сила визискуюча, пропаде всякий привілей і робучий люд заведе на сьвіті такі порядки, при яких усї люди будуть щасливі, при яких не буде міг нїхто визискувати другого і жити коштом другого. Перед тою силою робучого люду впаде сила капіталу, впаде капіталїстичний визиск і гнет, як колись перед революційною силою його упав порядок февдальний. Але нинї ще панує безгранично капітал, але нинї ще він мілїони жертв забирає з посеред нас.

Фонтенові пера.

Найбільше вдоволяючим фонтеновим пером є лиш перо фірми Waterman's Ideal Fountain Pen. Сї пера суть знані у всїх краях сьвіта вже від двайцять пять літ, і протягом сего часу вони зробили майже цїлковитий переворот в всесьвітній методі писаня гусячими і сталевими перами а завели новий звичай, яким любуєсь много мущин і женщин, уживаючих до писаня Waterman's Ideal пера. Сї пера суть вигідного розміру, мають золоте закінченє і можна їх дібрати до власного способу писаня. Беручи на взгляд, що пера Waterman's Ideal суть вельми пожиточні для людий всякого віку, і що вони находять у кождого признанє, не від річи буде тут зазначити, що сї пера суть вельми гарним дарунком на Різдво і що люди обдаровують себе ними о много більше, як другими річами.

Вправдї є много других пер не менше вигідних, однак клопіт з ними, бо комплікації сих других пер не така, щоби робила їх тревалими і певними. Waterman's Ideal пера суть зовсім такими самими, які її були виробльовані тому двайцять пять років, а їх слава є наслідком зовсім непоштучного виробу сих пер. У них нема нічого до знищеня, нічого до зіпсутя; таке перо складаєсь лиш з пятьох частий, а кожда з них заки зістала зложена у цїлость перейшла 210 способів виробу з найбільшою старанністю.

Ложочка атраментова, яка має виключний патент, в Waterman's Ideal перах, є головною частиною, яка реґулює переплив чорнила з резервоару до закінченя пера; вона поздержує всякий надмірний наплив чорнила і упевнює, що при кінци пера находить ся все стілки чорнила, що ним можна писати кождої хвилї без потрясеня пера.

Золоте перо є 14-ть каратове, гарнє і заосмотрене рідким „іридіюм" — найтвердшим металем в сьвітї. Закінченє є знамените, податне, шорстке, рівно взяте, і у всїх відмінах заострень і гнучкости, які невідмінно вдоволять і найвибагливійшого писаря. Суть також пера зі спеціяльним закінченєм для бухгалтерів, стенографів, рисовників і т. п. і їх можна вимінювати.

Славний тепер охоронний перстінь, який є лиш при Waterman's Ideal атраментових перах, є винаходом, котрий спричинив, що сї пера суть днесь найпрактичнійшими в ужитю. Сей перстінь є стало прикріплений до пера. Він придержує перо в кишенї, і означує властиву сторону при хованю і через те хоронить від згубленя його, як також хоронить, щоб перо не скотилось з бюрка чи стола і не зломалось.

Суть ще і другі пера виробу Waterman's Ideals, котрі наповняють ся спеціяльною помпкою находячою ся в середині пера. Їх можна безпечно носити в валїзї в якім небудь положеню без обави, що чорнило виллєсь.

Waterman's Ideals пера стались новочасною потребою в торговельнім і товарискім сьвітї, а їх репутація, яку вона собі вибробили і виробляють є нічим иньшим, як лиш запевненєм, що сей товар цїлковито і безперервно вдоволяв всїх через цїлий час. Цїни за Waterman's Ideal пера починають ся від 2.50 дол. і висше, відповідно до розміру і золотих чи срібних обкладинок. Кожде перо є безусловно ґварантоване. Сї пера продають ся у всїх першорядних склепах в кождім більшім містї по цїлім сьвітї.

Книжки

які можна дістати вскладї книжок „Свободи":

	цнт.
Америка	15
Ангел та пустельник і т. і.	15
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
В Старім і Новім краю	25
Гріхи міліонерів і т. п. С. 7 6	15
Дещо з історії православної місії в Америцї	10
Дещо про зьвірята	30
Дві левади і т. п. С. 5	15
Дорога любови, то Божа дорога, С. 6	15
Еміґран	15
Жовнїр	10
Журавлї	10
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Спол. Державах	15
Земельне питанє	15
Зуб за зуб	10
Історія Руси з образками	10
Капітал і праця	15
Книжка рахункова	50
Казка про Жидів	15
Навернений Грішник	20
Народний рух австро-угорських Русинів	15
Новий Завіт	$2
Образки і загадки	10
Оповіданя	15
Про відступників від рос. православія	10
Про нутро землї	25
Підземні скарби	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Псалтир	$1
Розмова Поляка з Русином	10
Смерть	10
Стародавні казки та оповіданя	15
Степові люде	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Товариска ворожка	15
Унїя в Америцї	20
Хто з чого жиє	15
Які то є люди на землї, з 20 образками	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Руско-анґлїйский тлумач	60
Польско-анґлїйский тлумач	60

Молитвенники в красній оправі.

Бог Надежда моя	$2.50
Хлїб душі	2.50
Друг Душі	1.50
Друг Душі (в звич. опр.)	.75
Молитвенник малий	1.50
Вінець	1.50
Зборник	2.30

Також можна дістати:

Книжочки колекторські церковні	10
Книжочки Братскі	10
Метрики хрещеня	3
Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помяник померших душ	10

Пишіть на адресу:
Swoboda,
184 Hudson St., New York.